

การฟังตนเองต้องเริ่มที่ของจริงก่อน

เบอร์มิงแฮม อังกฤษ

วันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2547

สวัสดีจะน้องธงชัย

พี่ทราบดีว่า น้องคงต้องประสบปัญหาว่าเหนื่อยใจไม่น้อยตั้งแต่เปิดเว็บไซต์มาเมื่อต้นเดือนนี้ อาจจะรู้สึกลึกลับ สงสัยในตัวพี่ว่า เอ...ที่เขาตำหนิ ติเตียน วิจารณ์พี่นั้น มันจะเป็นจริงหรือไม่หนอ จะวางใจ หรือ ทำใจอย่างไรดี เอานะ พี่จะให้หลักที่ น้องสามารถเกาะได้ จะพูดเป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑) ขอให้รู้ว่า คำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ในทางลบเกี่ยวกับตัวพี่และความรู้ของพี่นั้น จะไม่มีข้อยุติ เพราะเป็นเรื่องการตีความและมองกันในแง่มุมที่แตกต่างกัน จะไม่มีใครยุติเรื่องนี้ได้นอกจากเจ้าตัวเท่านั้น เท่าที่อ่านบทวิจารณ์ของคนสามคนนั้น ล้วนแต่บอกให้พี่ตรวจสอบกับพระไตรปิฎก ซึ่งทำให้ปัญหาเริ่มวน เพราะอย่างที่พูดแล้วว่า แม้ตรวจสอบก็ยังไม่ใช่เป็นคำตอบที่ยุติปัญหาได้ ตรวจสอบแล้วก็ไม่ใช่ว่าจะเข้าใจสภาวะพระนิพพานอย่างถึงแก่นได้ เพราะเข้าใจไม่ได้นี่เอง พี่จึงยอมเสี่ยงออกมาพูดถึงสภาวะพระนิพพาน (บทที่ ๑ ภาคผนวก อวดอุตริ...) ทำให้คนสงสัยในตัวผู้พูดว่าเป็นบ้าหรือเปล่า การที่ใครจะค้านความรู้ของใครนั้น ควรต้องมีความรู้ version ของตนเองวางลงมาก่อน จึงสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ เพื่อในที่สุด จะได้ยอมรับความรู้ของคนที่มีความเห็นเหนือกว่า ซึ่งยังไม่มีผู้ค้านคนใดหยิบยื่นความรู้นั้นให้พี่เพียงแต่บอกให้ตรวจสอบกับพุทธพจน์หรืออาจารย์ท่านนั้นนี่เท่านั้น ซึ่งไม่ใช่คำตอบและเป็นทางออกที่ง่ายเกินไป ใคร ๆ ก็พูดได้นอกจากนั้น ยังเป็นการพอกพูนความลึกลับให้กับสภาวะพระนิพพานมากขึ้น ซึ่งไม่ควรเป็นเช่นนั้นเพราะพระนิพพานอยู่ใกล้แค่นี้เอง สร้างเหตุปัจจัยที่ทำให้พระนิพพานเป็นเรื่องไกลตัวออกไปอีก แล้วคนจะรู้จักพระนิพพานได้อย่างไร ปัญหาจึงวนอีก ฉะนั้น พี่จะไม่ตอบโต้คำวิจารณ์เช่นนี้อีก มันไม่มีอะไรให้โต้กลับ และเพราะคิดว่า พี่ได้อธิบายอย่างเพียงพอแล้วทั้งการปฏิบัติของตน

เองและความรู้ที่ได้พบในเรื่องอวดอุตริ...เป็นการตัดสินใจที่ยาก
มากตั้งแต่การเขียนและการยอมเอามาเปิดเผยให้คนอ่านเช่นนี้
เท่ากับเอาเชือกมัดคอตัวเองแท้ ๆ อยู่เป็นแม่บ้านหาความสุขเล็ก
ๆ น้อย ๆ กับครอบครัวไม่ดีกว่าหรือ หาหาใส่หัวทำไม แต่ที่ทำ
เพราะคิดว่าอาจช่วยเหลือคนคนหนึ่งได้ ก็เท่านั้น

๒) ขอให้ธงชัยจับหลักให้ดีกว่า การพูดถึงสภาวะพระนิพพานของ
พินัน ไม่ได้เป็นเรื่องการตีความ หรือ เอาความคิดที่ไม่จริงไปใส่
หัวใคร เช่น นิพพานเป็นอัตตา หรือ อนัตตา ถ้าคนอ่านได้ความ
จริง ๆ แล้ว จะเห็นว่าที่พูดถึงพระนิพพานในลักษณะของการจับ
สภาวะให้ได้ คือ สภาวะที่นี้ เดียวนี้ หรือ การรับผัสสะอย่างบริสุทธิ์
the innocent perception ฉะนั้น คนที่จะตัดสินพีได้ว่าวิปลาส
หรือไม่นั้น อย่างน้อยที่สุด ต้องรู้แน่ชัดว่า สภาวะ ที่นี้ เดียวนี้ หรือ
การรับผัสสะอย่างบริสุทธิ์ ที่พูดถึงนั้นเป็นอย่างไรเสียก่อน ถ้าตน
เองยังไม่รู้สภาวะนี้ละก็ จะค้านไม่ได้ เหมือนการพยายามจะ
วิจารณ์หนังสือเล่มหนึ่งที่ตนเองยังไม่ได้อ่าน แล้วจะวิจารณ์
หนังสือได้อย่างไร การพูดว่า “ขอให้พูดแต่สภาวะของตนเองโดย
อย่าเอาไปเทียบเคียงคำต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก” ปัญหาเริ่มวนอีก
แล้วจะเข้าใจพระไตรปิฎกได้อย่างไร เข้าใจนิพพานได้อย่างไร?

๓) เรื่องคู่มือชีวิต อยากให้เข้าใจเช่นกันว่า ไม่ใช่เรื่องการตีความ
ข้อธรรม แต่เป็นเรื่องการเอาความคิดเรื่องชีวิตใส่ในหัวคน

ก) การพูดยุยงให้คนแสวงหาพระนิพพานเพื่อความพ้นทุกข์
ของตนเอง (บทที่ ๑-๔) การพูดเช่นนี้ เป็นอันตรายต่อคน
ฟังหรือไม่ ถูกหรือผิด ถ้าผิด ผิดตรงไหน

ข) การบอกให้คนรักษาศีล ฝึกการให้ ทำตัวเรียบง่าย ไม่ต้อง
ไปกลัวตาย เชื้อกฏแห่งกรรม การพูดเช่นนี้ เป็นอันตราย
ต่อคนฟังหรือไม่ ถูกหรือผิด ถ้าผิด ผิดตรงไหน

การพูดดังกล่าวในคู่มือชีวิตจะสร้างผลดี หรือ ผลเสียในจิต
ใจของคนฟัง ผลดีไม่ต้องพูดถึง ถ้าเป็นผลเสีย เสียอย่างไร

สามข้อเบื้องต้นนี้เป็นเสาหลักของงานเขียนของพี ฉะนั้น
การที่ใครต้องการคัดค้านคำพูดของพี คนนั้นต้องสามารถหาเหตุ
ผลของตนเองมาหักล้างโดยไม่ต้องอ้างคำพูดของคนอื่น ขอให้ใช้

คำพูด เหตุผลอันหนักแน่น และประสบการณ์การปฏิบัติของตนเอง มาหักล้างเท่านั้น

๔) แม้เข้าใจตามนั้นได้และเห็นด้วย แต่บางครั้ง ใจก็ยังอดหวั่นไหวเซซัดไปกับคำวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น ขอให้รู้ว่า ฟังตัวหนังสือไม่ได้อีกแล้ว ฟังคนก็ไม่ได้ แม้หนังสือของพี่ก็ฟังไม่ได้ ต้องฟังตนเองให้ได้ หรือต้องฟังธรรมอย่างเดียว

เอานะ ปัญหาเริ่มจะวนอีก เพราะ การอยากฟังธรรมนั้น แหละ จึงทำให้ฟีดองพูดเรื่องทั้งหมดนี้ พอพูดแล้ว คนก็ค้านอีกว่า ไม่ใช่ แล้วเมื่อไรจะรู้ธรรม หรือ รู้ของจริง ๆ สักทีล่ะ สภาวะที่วน ๆ นี้แหละที่ฝรั่งเรียก The Catch 22 situation คือ ไม่รู้จะไปเริ่มตรงไหน พูดแล้วก็วนไปเวียนมาอยู่อย่างนี้ ออกไม่ได้สักที การจะออกจากวังวนนี้ได้ ต้องเริ่มจากสิ่งที่เราสัมผัสได้จริง ๆ ก่อน เริ่มที่ของจริงก่อน

ไม่ทราบว่าคุณจะได้ดูหนังเรื่อง The Beautiful Mind หรือ เปล่า แสดงโดยรัสเซล โครว เป็นเรื่องอิงชีวิตจริงของนักคณิตศาสตร์ที่ได้รับรางวัลโนเบล ชื่อ จอน แนช เขาเป็นโรคจิตที่เรียก สกิตโซพรีเนีย เห็นภาพหลอนเป็นของจริง จึงนั่งคุยกับภาพหลอนได้เหมือนคุยกับคนจริง ๆ พูดง่าย ๆ ว่าเป็นบ้า วิปลาสนั่นเอง ภรรยาทนไม่ไหว จะหนีจากไป ถึงจุดนั้น จอน แนช นึกขึ้นมาได้ว่า เด็กผู้หญิงที่เขาเห็นว่าเป็นคนจริง ๆ และคนอื่นบอกว่าเป็นเพียงความคิดเท่านั้น เขาสังเกตเห็นว่า เด็กผู้หญิงนั้นไม่ได้โตขึ้นเลยในช่วงหลายปีที่เขาเห็นและคุยด้วย จึงเริ่มเชื่อภรรยาและยอมรับว่าตนเองมีปัญหา ภรรยาดีใจมากที่สามียอมรับปัญหาของตน คุณเขาต่อหน้าสามี และบอกสามีว่า เอานะ ที่นี่ เรามาเริ่มในสิ่งที่ เป็นจริง We are going to start with the real thing. แล้วจับมือสามีมาแนบแก้มตนเอง พร้อมกับบอกสามีว่า นี่คือของจริง this is real แล้วเคลื่อนมือสามีมาจับที่หน้าอกตน และบอกว่า นี่คือของจริง this is real จากการช่วยเหลือของภรรยาเช่นนั้น จอน แนช สามารถออกจากสภาวะจิตใจที่วิปลาสได้ จนในที่สุดสามารถกลับไปสอนคณิตศาสตร์ที่มหาวิทยาลัย และได้รับรางวัลโนเบลในที่สุด

นี่เป็นตัวอย่างที่ดีมาก และนี่คือสิ่งที่พวกเราต้องทำ เพราะ สิ่งที่ภรรยาช่วยสามีที่มีจิตวิปลาสคือ ชวนนำสติของเขากลับมาสู่ ฐานนั่นเอง ฐานของสติคือ ไบหน้า และ ความรู้สึกที่นิ่มนวลและ อบอุ่นของภรรยา เรื่องสติปัญญาฐานนี้แทบจะเป็นเรื่องธรรมชาติมาก

นั่นเขาไม่ได้เป็นชาวพุทธ เขาก็คิดออกว่า ทำเช่นนี้แล้วจะแก้ ปัญหาเรื่องจิตวิปลาสของสามีได้

๕) ฉะนั้น การแก้ปัญหาที่วน ๆ และ ชัดสายของจิตใจในขณะนี้ น้องต้องเริ่มสัมผัสในสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ เสียก่อน คือ กำหนดตาใจให้ได้เสียก่อนโดยกลับไปอ่านจดหมายที่พี่เขียนถึงอ้อมในข้อ ๑ แล้ว เอาตาใจกลับมาอยู่ที่ของจริง ๆ ที่มีอยู่ตรงหน้านี้ หรือ ที่นี้ เดี่ยวนี้ทันที คือ ดุลมหายใจ หายใจลึก ๆ แล้วมองเข้าไป เวลาจะเดิน ก็เดินช้าหน่อย แล้วเอาตาใจจ่อลงไปเลย อยู่กับการเคลื่อนไหวของเท้า มือ ไม่ว่าจะทำหรือจับจ้วยอะไร เอาตาใจจ่อเข้าไปให้ติด ๆ อย่าให้ตาใจหลุดจากของจริงพวกนี้เป็นอันขาด ลมหายใจก็เป็นของจริง การก้าวเท้าก็เป็นของจริง ความรู้สึกที่เท้าก็เป็นของจริง มือที่ทำอะไรต่อมิอะไร ก็ของจริง พยายามเอาใจเราเกาะเกี่ยวกับของจริง ๆ เหล่านี้ตลอดเวลา อย่าให้หลุด แม้หลุดก็ไม่เป็นไร ถ้าใจหลุดจากของจริงเหล่านี้ ก็หมายความว่ามันไปเกาะเกี่ยวกับจิตหรือความคิดที่เนื่องกับปัญหาต่าง ๆ ฉะนั้น ต้องรับรู้ให้ทัน จับความคิดสุดท้ายให้ทัน เมื่อจับหนุตัวสุดท้ายได้ค้ำมือแล้ว ทิ้งมันทันที และกลับมาสู่ของจริง ๆ เหล่านี้อีก มีลมหายใจ หรือ การก้าวเท้า เป็นต้น

๖) เมื่อใจสามารถเกาะเกี่ยวกับของจริง ๆ เหล่านี้ได้แล้ว ในช่วงเวลานั้น ขอให้สำรวจสภาวะในใจตนเองว่าเป็นอย่างไร โปร่งเบา สงบมากขึ้น หายกลุ่ม หายทุกข์ ไม่กลัว ไม่หวั่นไหว หรือไม่ ถ้าเห็นได้ รู้สึกได้เช่นนั้น ก็หมายความว่า น้องต้องเชื่อความรู้สึกที่ตนเองเห็นอยู่ รู้สึกอยู่ เชื่อว่า เมื่อใจสามารถอยู่กับของจริง ๆ ได้ เช่นนี้ ใจรู้สึกดีขึ้นจริง ก็ต้องเชื่อตนเองแล้ว เพราะทำแล้ว เห็นผลกับตาใจของตนเอง

นี่เป็นวิธีเดียวที่ปัจเจกชนคนหนึ่ง ๆ จะสามารถพาตนเอง ออกจากวังวนของสถานการณ์ที่ไม่มีทางออกนี้ได้ อย่าพึ่งคนอื่น ดัดสินให้ตนเองว่า สิ่งที่คุณศุภวารณพูดนั้นถูกหรือผิด ขอให้พึ่งตนเองเช่นนี้ ที่พูดในข้อที่ ๕ กับ ๖ ไม่ใช่เรื่องการตีความข้อธรรมเลย หรือใส่ความคิดในหัวให้เลย เพียงบอกให้เริ่มอยู่กับของจริง ๆ เท่านั้น ถ้าทำได้ รู้สึกดีขึ้น จึงพึ่งในสิ่งที่ตนเองทำได้ เห็นได้ รู้สึกได้ ก็เท่านั้น

๗) จำได้ไหมที่พี่บอกว่า สติปัญญาสี่เป็นเรื่องครบวงจร ฐานที่ ๑ กับ ๔ จะชนกัน กลับมาที่ลมหายใจอีก ลมหายใจเป็นของจริง ไข้ ไข้ การก้าวเท้า การยกมือ เป็นของจริงหมดไข้ ไข้ ของจริงเหล่านี้ ที่เกาะเกี่ยวอยู่อย่างการปฏิบัติฐานที่ ๑ นั้นจะกลายเป็นตัว “ธรรม” ในฐานที่สี่นั่นเอง เมื่อติดความคิดสุดท้ายออกได้เร็วขึ้น บ่อยขึ้น ปัญญาจะเกิดตามมาเองว่า ของจริง ๆ ที่เห็นและเกาะเกี่ยวอยู่นั้น คือ ธรรม หรือ สัจธรรม นั่นเอง สัจธรรมคือลมหายใจ สัจธรรมคือ การก้าวเท้า การเคลื่อนไหวของมือ สัจธรรมคือ ความรู้สึกเมื่อเอา สองมือลูบกัน เห็นหรือไม่ว่า การดูลมหายใจได้เท่านั้น ก็ถึง “สัจธรรม” แล้ว เพราะมันเป็นของจริง จึงสามารถถึงธรรมได้แล้ว ทำ เท่านั้นก็ถึงสัจธรรมเร็วมาก

๘) เอานะ ขอให้ทำอีกอย่าง หายใจลึก ๆ พยายามทำใจให้ว่าง จากจิตหรือความคิด แล้วไปมองหน้าของแม่ พ่อ คู่รัก ลูก พี่ น้อง หรือ ใครก็ได้ หน้าคุณ ๆ ที่เรากำลังมองอยู่ เป็นของจริงไข้หรือไม่ รูปภาพที่เห็นแขวนอยู่เบื้องหน้าเป็นของจริงไข้หรือไม่ ถ้าน้อง สามารถมองของจริง ๆ เหล่านั้นโดยไม่มีคำพูดในหัวเลย แสดงว่า เรากำลังรับผัสสะที่บริสุทธิ์อยู่ innocent perception คือ การมอง อย่างบริสุทธิ์ หรือ การที่ตนเองกำลังเคลื่อนไปกับรถไฟขบวน “ที่ นี้ เดี่ยวนี้” การมองอย่างบริสุทธิ์เช่นนั้น คือ การเห็นของจริง ๆ นั่นเอง หรือ เห็นธรรม เห็นสัจธรรม ฉะนั้น สัจธรรม ในที่นี้ คือ หน้าแม่ที่เรามองอย่างบริสุทธิ์โดยไม่มีความคิดในหัวเลย ซึ่งไม่ใช่ เรื่องการตีความข้อธรรม แต่เป็นสภาวะที่ต้องทำก่อน จึงจะรู้ว่าเป็น อย่างไร ตรงนี้แหละที่พระพุทธเจ้าสอนพาหิยะว่า เมื่อเห็นก็สัก แต่ไม่เห็น..... เมื่อรับผัสสะอย่างบริสุทธิ์เช่นนั้นได้ จะรู้สึกสบาย ใจ จะเบาขึ้นทันที ใจเบาสบายได้ เพราะกำลังอิงอยู่กับสัจธรรมแล้ว นั่นเอง สภาวะง่าย ๆ เช่นนี้แหละที่พี่เชื่อมั่นว่า คือ พระนิพพาน ซึ่ง ทุกคนสามารถทำได้ ลองทำดู เมื่อทำได้เช่นนั้น สัจธรรมไม่ได้ อยู่ไกลเอื้อมเลย อยู่ตรงนี้เอง จ่อติดหน้าติดตาเราอยู่แท้ ๆ

๙) ฉะนั้น น้องต้องเชื่อประสบการณ์ของตนเองโดยเริ่มจากของจริงที่สัมผัสได้จริง ๆ เช่น ลมหายใจ ใบหน้าของแม่ ฯลฯ เมื่อเริ่ม จากของจริง ๆ ได้เช่นนี้ จะปลอดภัย ไม่มีเรื่องไม่จริงเข้ามาปะปน เกาะแต่ของจริง ๆ เหล่านี้ไปเรื่อย ๆ โดยการฝึกสติปัญญา แม้จะ

ยังไม่รู้ด้วยญาณปัญญาว่านี่คือ สัจธรรมอันสูงสุดแล้วก็ตาม ก็ยังสามารถคิดตามได้ไม่ยาก และมันก็ยังเป็นเรื่องปลอดภัยอยู่ เพราะไม่ได้ข้องเกี่ยวกับเรื่องความคิดที่อันตราย ความคิดที่สร้างมาที่สำคัญมากที่สุดคือ ต้องเชื่อในประสบการณ์ของตนเอง ผึกเชื่อตัวเองเช่นนี้ได้แล้ว ปัญญาทางธรรมจะเกิดเอง ไม่ต้องถามคนอื่นเพื่อตัดสินให้ตนเองว่า จะเชื่อความรู้ของศกวรรณได้หรือไม่ แม้หนังสือของพีจะทิ้งไปก็ได้ จับหลักได้แล้วทำเลย ไม่มีใครในโลกนี้ตอบให้ได้ เพราะไม่ว่าเขาจะตอบมาอย่างไร หากจิตใจของเรายังหวั่นไหวอยู่ กวัดแกว่งอยู่ คำตอบนั้นก็ช่วยอะไรเราไม่ได้ ต้องตอบเอง ต้องฟังตนเองให้ได้ โดยเริ่มจากของจริง ๆ เหล่านี้ก่อนสังเกตหรือไม่ว่า จดหมายภาษาอังกฤษทุกฉบับมักลงท้ายให้กำลังใจคนฝึกสติปัญญาเสมอ เพราะนี่เป็นของจริง ๆ อย่างเดียวที่ฟังได้ โดยเฉพาะประสบการณ์ของพีที่ผ่านมานั้น รู้ดีว่าสิ่งดี ๆ ที่กำลังอยู่กับตนเองก็ยิ่งหายไปเพราะได้เกิดขึ้นแล้ว มันอาจหายไปอีกก็ได้ จึงยังต้องใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ยังต้องเกาะของจริงเหล่านี้ต่อไปจนตราบเท่าชีวิตนี้จะหาไม่ เมื่อนั้นแหละ จึงหยุดได้

๑๐) ถ้าใครสามารถเกาะของจริงเหล่านี้ได้แล้ว ใจจะไม่วิปลาส ปัญหาจะจบลงทันทีในใจของผู้นั้น มันจบได้ เพราะนี่เป็นสภาวะพระนิพพานนั่นเอง ทุกปัญหาต้องมาจบที่พระนิพพานในใจของตนเองเท่านั้น ไม่ใช่จบที่คำพูด คำทำทนาย คำวิจารณ์ หรือ ตัวหนังสือต่าง ๆ คำเหล่านั้นจบไม่ได้ ยุติไม่ได้ เพราะมันไม่เที่ยง คำพูดดำเราวันนี้ ๑๐ ปีต่อมา อ่านหนังสือของเราใหม่ ที่นี้อ่านเข้าใจได้ เออ...เขาพูดของเขาถูก แล้วไปดำเขาทำไม เราไม่เข้าใจเขาเอง นอกจากนั้น คำพูด คำวิจารณ์เหล่านี้ เมื่อเข้ามาในหัวในใจของเราแล้ว ก็กลายเป็นจิต เป็นหนูเจอร์รี่ที่เป็นประตุม่าปิดบังใจจากการสัมผัสสระบริสุทธิ์ จึงต้องปล่อย ต้องเขี่ยออกจากใจให้หมดอย่าให้ติดค้าง เมื่อเขี่ยออกได้ เรื่องก็จบในหัวใจของแต่ละคนทันที ฉะนั้น เรื่องนี้จะจบได้เพราะการเกาะอยู่กับของจริง ๆ หรือ สัจธรรมนั่นเอง พอเห็นสภาวะที่จบในตนเองได้แล้ว ต้องเชื่อประสบการณ์ของตนเอง จึงไม่ต้องไปเถียงกับใครให้เสียเวลา ไม่ใช่ทางแก้ปัญหา แก้ที่ตนเองก่อน ทำเดี๋ยวนี้เลย ไม่รอช้า

๑๑) สิ่งสุดท้ายที่อยากให้เชื่อตัวเองคือ เมื่ออ่านจดหมายฉบับนี้
ที่พี่พูดอย่างเป็นกลาง ๆ มากที่สุด ได้นำสิ่งที่แนะนำไว้ไปทำแล้ว
รู้สึกตามได้แล้ว ลองถามตัวเองว่า คนเขียนมีจิตวิปลาสหรือไม่
คำพูดเหล่านี้เป็นคำพูดของคนบ้าหรือไม่ เรื่องการตัดสินใจคนบ้า
ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ยากมาก ฉะนั้น ลองตรวจสอบภูมิปัญญาของ
ตนเองดู ซื่อสัตย์ต่อตนเอง และเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อทำเช่นนี้ได้
ก็จะเป็นที่พึ่งของตนเองได้อย่างแท้จริง ไม่ต้องพึ่งคนอื่น “ผู้ใด
เห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราตถาคต” การเห็นของจริง ๆ เกาะของจริง ๆ
นั่นแหละ คือ เห็นพระพุทธเจ้าแล้ว

จำไว้อย่างหนึ่งว่า ผู้รู้จริงเห็นจริง จะพูดให้คนเข้าพึ่งตนเอง
เสมอ ไม่ใช่พูดให้คนเกาะแน่นในบุคคลหรือหนังสือของอาจารย์
ตน ไม่มีอะไรเที่ยงแท้ถาวร หนังสือไม่ว่าจะดีวิเศษอย่างไร ก็พึ่ง
ไม่ได้อย่างแท้จริง ต้องพึ่งตนเอง และพึ่งของจริง ๆ หรือสัจธรรม
เท่านั้น จึงจะปลอดภัยจริง จำไว้ ฉะนั้น อ่านแล้ว ทำทันที

เอานะ หวังว่าจดหมายฉบับนี้คงช่วยให้ธงชัยสามารถพึ่งตน
เองได้ ขอให้เชื่อมั่นในตนเอง

ธงชัย ช่วยเอาจดหมายฉบับนี้ลงในเว็บไซต์ให้พี่ด้วย คนอื่น
อาจได้รับประโยชน์บ้าง

ด้วยความเมตตา

พีศุภวรรณ